

inicjatywy wydawnicze: czasopisma, książki teologiczne, formacyjne, modlitewniki, zwłaszcza na użytek katechizacji. Autor słusznie też zauważył, że do bogatego życia wydawniczego polskiego duszpasterstwa i Polskiej Misji Katolickiej w tym kraju wpisuje się w latach osiemdziesiątych XX w. ks. Franciszek Blachnicki, założyciel Ruchu Światło-Życie. Przebywając w Niemczech od 1982 r., założył w Karlsbergu ośrodek Marianum, który w ramach działalności formacyjnej, po śmierci założyciela, kontynuuje bogatą działalność wydawniczą, zwłaszcza na użytek czujących więzy z kulturą polską obywateli Niemiec wywodzących się z polskiej emigracji końca XX w.

Artykuły zamieszczone na łamach trzeciego tomu niniejszego wydawnictwa, mimo że nie dają pełnego obrazu polskich inicjatyw wydawniczych katolickich periodyków w XIX i XX w., w znacznej części oparte na źródłach, wnoszą nową treść na temat aktywności Kościoła w Polsce w tym okresie. Treść wartościowego artykułu ks. J. Mandziuka pt. *Działalność wydawnicza duchowieństwa polskiego wśród Polonii w Niemczech* nie jest spójna, bo dotyczy dwóch odrębnych okresów: przełomu XIX i XX w. oraz aktywności polskiego duszpasterstwa po II wojnie światowej. W tych okresach na terenie Niemiec były dwie odrębne polskie emigracje: zarobkowa i składająca się z tych, których wojna wypędziła z domu i rzuciła na niemiecką ziemię. Autor potraktował pierwszy okres tylko symbolicznie, a skupił szczególną uwagę na drugim. Dlatego oba tematy nadają się na odrębne opracowania.

Oprócz treści merytorycznej opublikowanych artykułów, cenna jest inicjatywa redaktora serii ks. Jana Walkusza, dotycząca publikacji *Bibliografii podmiotowej polskich historyków Kościoła za lata 2000–2002* (119 stron) w bieżącym trzecim tomie serii. Jej autorami są ks. Jan Walkusz i Paweł Janowski. W następnym tomie (2005 r.) zapowiedziana jest bibliografia za rok 2003 itd. Przyjęto konwencję układu alfabetycznego autorów. Dołączony ich wykaz z podanymi przy nazwiskach stronami dotyczącymi ich bibliografii ułatwia korzystanie z niej. Informacje związane z poszczególnymi autorami publikowane są według kolejności: książki, studia, artykuły, recenzje oraz wykaz prac dyplomowych (od magisterskich do doktorskich), powstałych pod kierownictwem wskazanego historyka – promotora. W układzie alfabetycznym podawane są książkowe publikacje: autorskie, współautorskie, redaktorskie oraz recenzje i prace dyplomowe. Bibliografia ta, oprócz wartości merytorycznej, też będzie orientowała o aktywności twórczej środowiska polskich historyków Kościoła in gremio oraz poszczególnych jego członków.

Ks. Józef Krętosz

Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne 2005, t. 38, z. 1, s. 270–271

Księga imion i świętych, t. V, oprac. H. Fros, F. Sowa, Kraków, Wydawnictwo WAM 2004, 627 s.

Omawiany tom tego dzieła kontynuuje alfabetyczną prezentację imion, poczynając od litery „R”, a kończąc na „U”, skupiając przy tym uwagę zarówno na imio-

nach dobrze znanych („Roman”, „Stanisław”, „Teresa”, „Urszula”), jak i o wiele rzadszych („Róża”, „Sobiesław”), a nawet w literaturze i obyczajowości polskiej całkiem nieobecnych („Tabita”, „Ulpian”). Repertorium stanowiące zawartość świeżo wydanego tomu przedstawia – w ślad za dotychczasowymi czterema – zwięzłe opisy imion mieszczących się we wspomnianym zakresie alfabetycznym. Każdy taki opis przedstawia najpierw elementy typowo onomastyczne, zwracając uwagę na pochodzenie imienia (w przypadku zaś przebytych przez nie mutacji, wskazując na ich proces), na możliwe w nim do wyodrębnienia (choć trudno niekiedy rozpoznawalne słuchem) człony oraz na ich sens. W dalszej kolejności opisy te skupiają uwagę czytelnika na konkretnych osobach, w dość jednoznaczny sposób z tymi imionami utożsamianych.

Opisywane w ten sposób imiona nosili jacyś „bohaterowie”, a więc należały one do konkretnych ludzi (choć *Księga imion i świętych* przedstawia również bohaterów legendarnych, którzy zdobyli zasłużoną sławę). Osoby te w różnych środowiskach i czasach odznaczyły się wyjątkowymi cechami, zasługując u potomnych na pamięć, a niekiedy nawet na kult, i wzbudzały u wielu pragnienie naśladownictwa, a więc upodobniania się do nich. Wyrazem tego stało się przyjmowanie (i tym samym utrwalanie) ich imion w kolejnych pokoleniach, jak również wyznaczanie im w kalendarzu określonego dnia.

Wiele z tych imion nosili święci, a więc ludzie, którzy świętymi zostali przez Kościół ogłoszeni lub byli (we wcześniejszym okresie historii Kościoła) za świętych uważani i uznawani. Opisy odnoszące się do nich zaznajamiają nas z poszczególnymi sylwetkami (poznajemy mianowicie wiele danych biograficznych na ich temat), a także z wydarzeniami, jakie miały miejsce w ich życiu (często były to trudne próby, cierpienie, a nawet męczeństwo) i jakie – odpowiednio przyjęte i przeżyte – stały się dla nich skuteczną drogą do świętości. Uwzględnione są też daty, pod którymi męczennicy zostali umiejscowieni w *Martyrologium Rzymskim* (dawnym i nowym), podany jest dzień wspomnienia świętych przez Kościół w liturgii oraz miejsce złożenia ich doczesnych szczątków lub przechowywania relikwii (z odnotowaniem w niektórych przypadkach zaistniałych translacji). Opisy te omawiają również życiowe dzieło poszczególnych świętych, koncentrując przy tym wszystkim uwagę nie tylko na sylwetkach z dawnej historii chrześcijaństwa, ale też na tych, które niedawno, tzn. za pontyfikatu Jana Pawła II, zostały włączone w poczet błogosławionych lub świętych.

W omawianym tomie *Księgi imion i świętych* udokumentowany jest szeroki dostęp autorów opracowania do literatury fachowej. Przede wszystkim wymienione są dzieła onomastyczne, dalej źródła hagiograficzne, a więc pasje, żywoty świętych, translacje czy martyrologia, oraz ich krytyczne omówienia. Przytoczone są też najlepsze w studiowanej materii opracowania, jak również inne, często najnowsze publikacje. Myślnikiem wyodrębniono opracowania polskie, które nie są co prawda pracami naukowymi, lecz stanowią ważkie świadectwo kultu i jego recepcji. Na ostatnim miejscu noty bibliograficznej sygnalizowane są opracowania ikonograficzne.

Omawiany piąty tom *Księgi imion i świętych* otwierają przydatne i potrzebne skróty (s. V–IX) najczęściej przytaczanych opracowań historycznych, hagiograficznych, ikonograficznych i bibliografii.